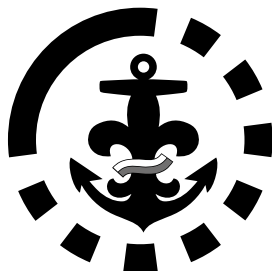

SPRAWNOŚCI WODNIACKIE ZHR

Wydział Wychowania Wodnego,
Główna Kwatera Harcerzy ZHR

Warszawa, 2024 r.

*Za dwadzieścia lat bardziej będziesz
żałował tego, czego nie zrobiłeś,
niż tego, co zrobiłeś. Więc odwiąż liny,
opuść bezpieczną przystań.
Złap w żagle pomyślne wiatry.
Podróżuj, śnij, odkrywaj.*

Mark Twain

Pewnie zdarzyło się nieraz podczas obozu harcerskiego, że stojąc na brzegu jeziora, planowałeś podróż na jawiacą się przed Tobą wyspę? Pewnie podczas wędrówki wokół zalewu zastanawiałeś się, co trzeba wiedzieć i umieć, żeby prowadzić motorówkę, która Was mija? Pewnie podczas zwiadu w gdańskim porcie rozmyślałeś czy wiele potrzeba czasu, żeby wyszkolić się w umiejętności prowadzenia jachtu żaglowego?

Książeczka sprawności wodniackich nie jest zbiorem odpowiedzi na te pytania – da Ci natomiast szansę rozpoczęcia przygody, która doprowadzi Cię do tych odpowiedzi; wprowadza na ścieżki, które dają wiedzę, umiejętności i praktykę w przygodzie wodnej, którą możesz przeżyć w każdej drużynie.

Dziękuję za zaangażowanie całego Wydziału Wychowania Wodnego w proces powstania książeczki. Szczególne podziękowania dla autora – hm Tomasza Maracewicza; Marabut, dziękuję za świetną robotę.

phm. Grzegorz Zięba j.s.m.

Druhu!

Sprawności wodniackie pomagają zastępom uatrakcyjnić swój program, wzbogacając go o wątki związane z wodą, czyli zdobywaniem umiejętności niezbędnych do uczestnictwa w grach i harcach wodnych, a nade wszystko w organizacji wodnych wypraw i wódczęg. Na potrzeby tych ostatnich konieczne jest posiadanie nie tylko umiejętności wodnego harcowania, ale także wiedza dotycząca akwenów wodnych i różnych aspektów żeglugi oraz biegłość w obsłudze, konserwacji i naprawach posiadanego sprzętu wodniackiego. Ponieważ tej wiedzy i specjalistycznych umiejętności jest wiele, warto poprosić drużynowego o roztoczenie szczególnej opieki nad zastępem lub przydzielenie mu doświadczonego opiekuna, który pomoże ogarniać sprawy wodniackie.

Program wodny w zastępie lub drużynie rozpoczyna się najczęściej od zwiadu służącego rozpoznaniu okolicznych akwenów wodnych: stawów, rzek lub jezior. Należy je dobrze poznać, żeby móc zaplanować odpowiednie wodniackie działania. Trzeba nauczyć się „czytać” rzekę, dowiedzieć się czegoś o rodzajach jezior, poznać zamieszkującą akweny i porastającą ich brzegi przyrodę. W szczególności ważne jest określenie miejsc, gdzie będzie można na zbiórkach zastępu czy drużyny uprawiać wodniactwo. Kolejnym krokiem stanie się budowa lub pozyskanie pierwszych jednostek pływających, dobranych pod kątem rodzaju lokalnych akwenów, a także ewentualnych planów obozowych.

Ideałem jest oczywiście posiadanie własnej przystani nad okolicznym akwenem, więc następnym krokiem będzie próba uzyskania takiej. Zdobyć własnej przystani na początku może sprawiać trudności, zacząć można od próby odnalezienia istniejącej, która będzie zainteresowana udzieleniem gościny harcerzom. Jeśli nie ma takiej możliwości, choćby dlatego, że odpowiednio blisko domu nie ma akwenu nadającego się do wykorzystania na potrzeby gier i harców wodnych, zastęp czy drużyna wodniacka muszą przynajmniej rozejrzeć się za magazynem na sprzęt pływający, wyposażonym w warsztat umożliwiający wykonywanie remontów w okresie jesienno-zimowym. Należy pamiętać, że duża ilość zbiórek w okresie poza sezonem odbywać się będzie w tymże magazynie z warsztatem, aby od wiosny do jesieni (z wyłączeniem obozu) przenieść się na przystań nad lokalnym akwenem wodnym lub na wyjazdowe biwaki wodne.

Z czasem zastęp, któremu spodoba się program wodny, będzie mógł pokusić się o zdobycie patentu zastępu wodnego, co oznaczać będzie wejście do społeczności wodniaków i uzyskanie prawa do noszenia na mundurze granatowego, marynarskiego kołnierza. Z czasem też, być może cała drużyna zdecyduje się na założenie mundurów wodniackich i przedzierzgnięcie się w drużynę wodną. Oby.

Przejdźmy do sprawności, bo to im poświęcona jest ta broszurka i to one właśnie napędzać będą wodniacki program pracy zastępu. Ogólne zasady ich zdobywania określa regulamin sprawności Organizacji Harcerzy ZHR, który stosuje się również do sprawności wodniackich. Z jedną wszakże różnicą: sprawności wodniackie zdobywane w zastępach i drużynach wodnych wyszywa się białą nicią na granatowym krążku.

Gotowe sprawności można zamówić poprzez siedemgor.pl.

PLYWANIE

Pływanie			14
★ Kijanka	★★ Pływak	★★★ Pływak Doskonały	★★★ Delfin
Ratownictwo			18
	★★ Asystent ratownika	★★★ Ratownik wodny	
Nurkowanie			22
	★★ Wydra	★★★ Płetwonurek	

WODNA WŁÓCZĘGA

Wodniactwo			30
★ Wodniak	★★ Kanadyjkarz	★★★ Wodny włóczęga	
Kajakarstwo			34
	★★ Kajakarz	★★★ Kajakarz doskonały	★★★ Kajakarz górski
			★★★ Kajakarz morski
Wioślarstwo			38
	★★ Wioślarz	★★★ Wioślarz doskonały	
Flisactwo			42
	★★ Fryc	★★★ Oryl	

Motorowodniactwo	46
** Motorzysta	*** Mechanik łodziowy

ŻEGLARSTWO

Żeglarstwo	52
-------------------	----

* Szotmen	** Młodszy sternik	*** Sternik manewrowy
-----------	--------------------	-----------------------

Prace bosmańskie	56
-------------------------	----

** Bosman	*** Szkutnik
-----------	--------------

Marynistyka	60
--------------------	----

** Znawca etykiety jachtowej	*** Marynista
------------------------------	---------------

Kambuz	64
---------------	----

** Kuk	*** Szef
--------	----------

Bojery	68
---------------	----

** Żeglarz lodowy	*** Sternik lodowy
-------------------	--------------------

NAWIGACJA I SYGNALIZACJA

Nawigacja	74
------------------	----

* Junga	** Nawigator	*** Szturman
---------	--------------	--------------

Sygnalizacja	78
---------------------	----

** Sygnalista morski	*** Radiooperator
----------------------	-------------------

Ścieżki ogólne, których sprawności mogą być zaliczane do sprawności wodniackich:

OBSERWACJA NIEBA: *Obserwator Nieba, **Meteorolog, ***Synoptyk.

BIWAKOWANIE, KWATERMISTRZOSTWO, GOTOWANIE – o ile sprawności zdobyte zostały w trakcie wodnej włóczęgi;

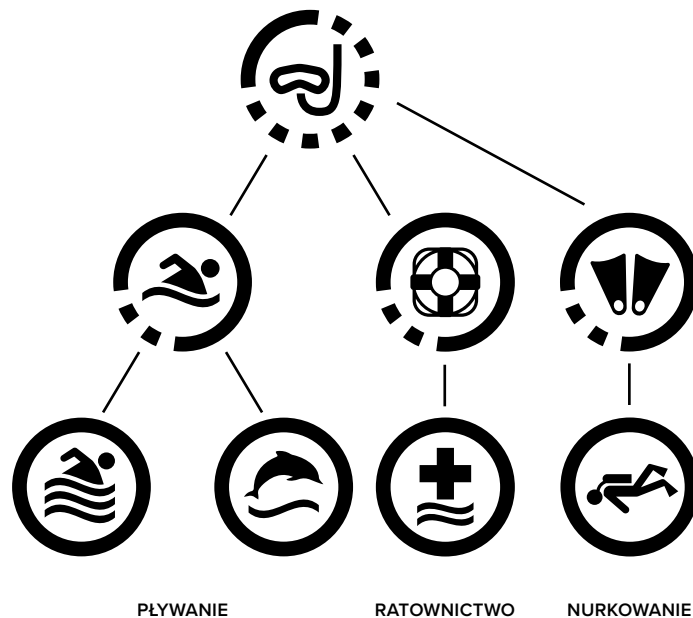
TROPIENIE ZWIERZĄT, ZIELARSTWO, PUSZCZAŃSTWO – o ile próby miały ścisły związek ze środowiskiem i przyrodą wodną;

RZEMIOSŁO PLASTYCZNE, FOTOGRAFIA, FILM I KINO, KRONIKARSTWO I HISTORIA, LITERATURA, KOLEKCJONERSTWO oraz cały dział MUZYKA I EKSPRESJA – o ile próby na sprawności miały ścisły związek z wodniactwem i szeroko pojętą marynistyką.

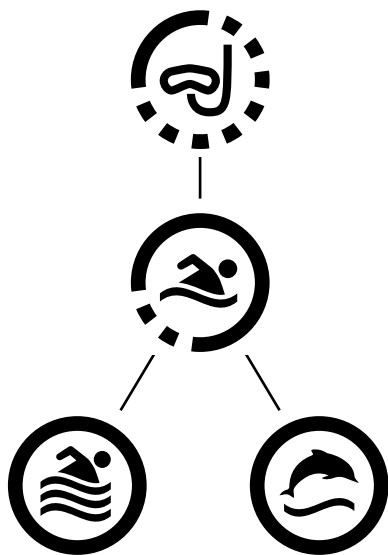
Uwaga, sprawności należące do wymienionych powyżej ścieżek ogólnych, zdobyte jako **sprawności wodniackie**, można również zamówić w wersji wodniackiej, na **granatowym tle**. W zamówieniu należy jedynie dopisać: „wersja wodniacka”.

PŁYWANIE

Sprawności pływackie należą do tych sprawności, które stanowią element lub warunek wielu sprawności wodniackich. Harcerze, a tym bardziej wodniacy, muszą umieć pływać, pływanie jest to najpierwsza umiejętność niezbędna podczas wszelkich wodnych zajęć. W szczególności ze względu na to, że umiejętności określone w wymaganiach na sprawności pływackie mogą okazać się niezbędne dla poradzenia sobie w nieprzewidzianych okolicznościach podczas zajęć nad wodą. W pracy zastępu warto wykorzystać fakt, iż nabywanie umiejętności niezbędnych do zdobycia sprawności pływackich, może mieć miejsce przez okrągły rok. Nawet w zimie można zrobić zbiórkę na basenie pływackim.

— PŁYWANIE

Zanim skaut wyjdzie z załogą na morze, musi umieć pływać i to w ubraniu, ponieważ podczas pracy na łodzi może w każdej chwili wpaść do wody. nie jest też dobrze być ciężarem dla swoich towarzyszy w łodzi, jeśli zdarzy się wypadek. Z drugiej strony, w każdej chwili skaut może uratować życie człowieka, jeśli będzie umiał w ubraniu poruszać się w wodzie.

Warington Baden-Powell Skouting morski i wiedza żeglarska dla chłopców

★ Kijanka

- Potrafi przepłynąć bez przerwy dystans 100 m w wodzie stojącej lub dystans 200 m z nurtem.
- Umie stabilnie utrzymywać się na powierzchni wody.
- Potrafi skoczyć do wody z wysokości 0,5 m.
- Umie wstrzymać oddech pod wodą przez 10 s.

★★ Pływak

- Potrafi przepłynąć dystans 200 m w wodzie stojącej, w tym przynajmniej 50 m stylem grzbietowym lub dystans 400 m z nurtem, w tym przynajmniej 100 m stylem grzbietowym.
- Umie przepłynąć pod wodą dystans 5 m w wodzie stojącej lub 15 m z nurtem.
- Potrafi bezpiecznie wskoczyć do wody z wysokości 0,7 m.
- Umie przepłynąć 20 m w ubraniu.
- Potrafi wyłowić z głębokości 2 m przedmiot wielkości menażki.
- Umie wyjść z wody na łódkę lub ponton.

★★★ Pływak Doskonały

- Potrafi przepłynąć w wodzie stojącej dystans 1000 m co najmniej dwoma stylami.
- Umie przepłynąć 15 m pod wodą, a także zdjąć w wodzie ubranie: koszulę, spodnie i buty.
- Potrafi wyznaczyć i przygotować bezpieczne kąpielisko (np. wyznaczyć granice, oczyścić dno) dla osób w różnym wieku.
- Umie pływać z płetwami oraz maską i rurką oraz wyłowić z głębokości 3 m przedmiot wielkości menażki.
- Potrafi posługiwać się kołem ratunkowym, rzutką, linką ratowniczą.
- Umie udzielić pierwszej pomocy osobie podtopionej.

★★★ Delfin

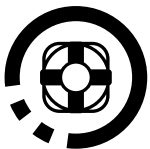
- Potrafi przepłynąć 50 m w czasie nie dłuższym niż 45 s.
- Umie poprawnie pływać czterema stylami pływackimi (kraulem, stylem klasycznym, grzbietowym i motylkowym).
- Potrafi przepłynąć w wodzie stojącej dystans 1500 m, płynąc co najmniej dwoma stylami, z czego przynajmniej 200 m stylem motylkowym.
- Umie wykonać bezpieczny skok do wody z wysokości 1 m.
- Potrafi zanurkować na głębokość 3 m i przepłynąć 20 m pod wodą.

RATOWNICTWO

W dziedzinach ratowniczych, poza humanitarnym aktem ratowania życia, ma również miejsce ratowanie mienia. Prawo morskie przewiduje nagrodę za uratowanie statku i ładunku, a być może także frachtu. Jest ona przyznawana przez sąd Admiralicji. Nagroda owa nie jest zapłatą charytatywną ani prezentem; nie jest też celem ratujących ubieganie się o nią. Jest to prawnie uznana nagroda za uratowanie mienia przed prawdopodobną utratą i wszyscy, którzy wykażą, że przyczynili się do jego ocalenia, mogą ubiegać się o nagrodę mogą mieć w niej udział.

Warington Baden-Powell Skauting morski i wiedza żeglarska dla chłopców

★★ Asystent ratownika

- Potrafi wykorzystać w celach ratowniczych żerdź, rzutkę i koło ratunkowe.
- Umie podjąć czynności ratownicze z brzegu, w tym zaimprovizować „łańcuch życia”.
- Potrafi wykonać skok ratowniczy, po czym utrzyma się na wodzie przez 1 min. jedynie przy użyciu samych nóg albo/i samych rąk.
- Umie przepłynąć 100 m w wodzie stojącej, z czego połowę kraulem, a połowę żabką ratowniczą.

★★★ Ratownik wodny

- Potrafi użyć bojkę SP i pas ratowniczy.
- Umie uwolnić się od chwytów i objąć tonącego.
- Potrafi użyć przynajmniej dwóch chwytów i holować tonącego na dystansie 15 m.
- Umie zastosować algorytm WBLS wobec osoby podtopionej.

NURKOWANIE

Za sobą stworzyłem całkiem niezłą burzę piaskową, wyraźnie strasząc jakąś szarą płaską rybę. Nagle coś schwyciło mnie od tyłu, aż zdębiałem. Rozpoznałem rękę Karen, gdy wystrzelił gdzieś zza mojej głowy i szybko zaczęła napompowywać moją kamizelkę wypornościową. Całe to dodatkowe powietrze wpłynęło na moją pływalność i w ciągu paru sekund wystrzeliłem ku powierzchni przypominając odętą rozdymkę. Wniebowzięty tym, że moje pierwsze nurkowanie okazało się takim sukcesem, podziękowałem instruktorce za to doświadczenie.

Ellyatt Mark Gladiator Oceanu

★★ Wydra

- Potrafi dopasować, założyć i prawidłowo obsługiwać kamizelkę wypornościową, piankę, system balastowy i sprzęt oddechowy.
- Umie poprowadzić sprawdzenie partnerskie przed nurkowaniem (KOKOS).
- Potrafi wykonać wejście wykroczone do wody z łodzi lub wysokiego brzegu.
- Umie ubrać się i rozebrać na powierzchni wody.
- Potrafi wyrównywać ciśnienie w uszach w czasie nurkowania.
- Umie wykonać prawidłowe (5 punktowe) zanurzenie i wynurzenie.

★★★ Płetwonurek

- Umie oczyścić automat oddechowy, maskę i fajkę z wody.
- Potrafi płynąć z kompasem w wyznaczonym kierunku oraz wrócić do punktu startowego.
- Umie balansować na płetwach i zawisnąć w toni – utrzymać neutralną pływalność.
- Potrafi oddychać z alternatywnego źródła i wykonać kontrolowane wynurzenie awaryjne.
- Umie zaplanować i zanurkować (z partnerem) na głębokość przynajmniej 10 m.

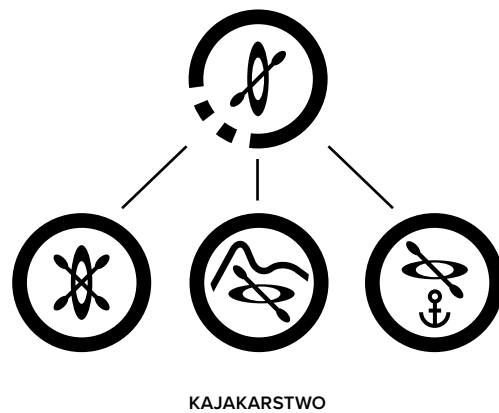
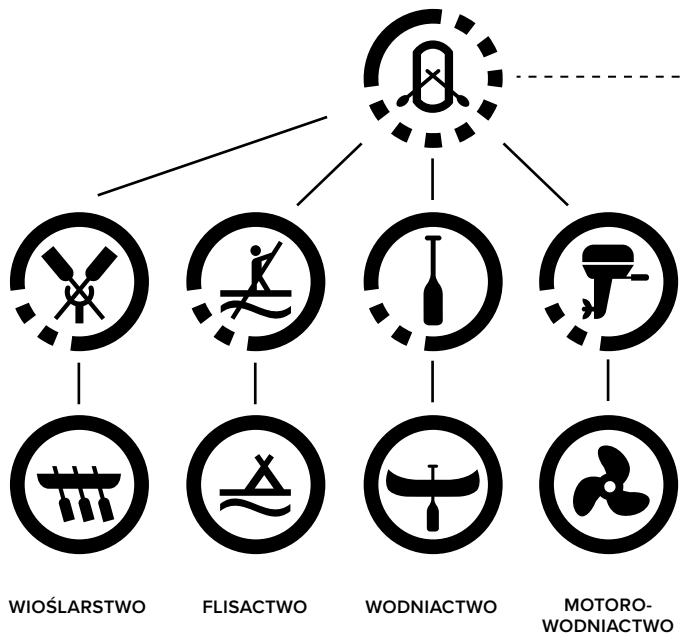
WODNA WŁÓCZĘGA

O ile sprawności pływackie są po prostu warunkiem koniecznym w programie wodnym, o tyle kolejna ścieżka, nie bez kozery nazwana sprawnościami WODNIACKIMI, jest podstawą programu wodnego. Sprawności tej ścieżki dotyczą podstawowych umiejętności niezbędnych do przekraczania przeszkód wodnych, a także – do rozpoczęcia harcerskich wypraw po wodach śródlądowych. Do takich wypraw najlepiej nadają się canoe, bo są lekkie i łatwe do przenoszenia, mają dużą stateczność i równie dużą ładowność, co doskonale przydaje się na dłuższych wodniackich wycieczkach, nie wymagających wsparcia z zewnątrz. Z racji tych cech canoe jest podstawowym śródlądowym sprzętem pływającym wszystkich skautów wodnych, u nas być może ciut niedocenianym. Czas to zmienić. Warto więc rozpocząć wodniacką przygodę od zdobycia czy nawet zbudowania samemu solidnych canoe, mogących pomieścić zarówno harcerzy z całego zastępu, jak i ich sprzęt biwakowy. Wiosłowanie na canoe i sterowanie nimi wymaga nieco wprawy, ale od tego właśnie są sprawności wodniackie.

Canoe wymyślili Indianie północnoamerykańscy do wykorzystania w podróżach po rzekach i jeziorach, kajak natomiast opracowany

został przez Inuitów z myślą o burzliwych wodach polarnych. Kajaki, a wraz z nimi spływy kajakowe stały się w Polsce bardzo popularne, głównie z racji prostoty „obsługi”. Harcerze wiedzą jednak, że mimo swej stosunkowo dużej wywrotności, kajaki doskonale nadają się do pokonywania trudnych akwenów: dzikich, nieoczyszczonych rzek i strumieni, rzek górskich, a także morskich wód ostłoniętych. Na kajaku łatwo pokonywać przeszkody terenowe: zwalone pnie, progi, bystrza, a po założeniu fartucha stają się one odporne na zalewanie, a nawet wywrotki. Wodniacy, którzy mają już doświadczenie i chcą wykorzystać ich możliwości, sięgają po sprawności z tej ścieżki.

Dodatkowo, wśród sprawności wodniackich znajdują się również dwie sprawności wiosłarskie, które mają wyznaczać sukcesy w przyswajaniu sztuki wiosłowania. Ich zdobycie wymaga wszechstronności, bo dotyczy wiosłowania zarówno na małych łódkach jak i na wielowiosłowej DZ-ecie czy szalupie. Prawdziwy wodniak musi umieć wiosłować na każdym rodzaju łodzi! Posiadacz sprawności Kajakarza** lub Kanadyjkarza** może również ubiegać się o sprawność Szkutnika*** ze ścieżki „Żeglarstwo”.

WODNIACTWO

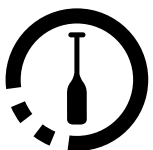
O Srebrnej Wyspie mówiło się zawsze, że jest niedostępna. Głównie dlatego, że ze wszystkich stron bronił jej szeroki pas trzciny przegradzający się w przybrzeżne grzęzawisko. Próba kajakowego desantu w celu obejrzenia kolonii czapli siwej, dokonana na początku obozu przez Rosomaka nie powiodła się. Dlatego trudno się dziwić, że wszystkich postawił na nogi widok unoszącej się nad wyspą strużki dymu. W rozpalonych ciekawością głowach zaczęły też dojrzewać pomysły Wielkiej Wyprawy.

Tomasz Maracewicz, Małgorzata Witczak *Mokre Stopy*

★ Wodniak

- Potrafi w ubraniu i kamizelce asekuracyjnej pokona w wodzie dystans 50 m.
- Umie przepłynąć na pontonie, kajaku lub łodzi rzekę lub małe jezioro.
- Potrafi prawidłowo przywiązać ponton lub łódź do drzewa.
- Przestrzega zasad bezpieczeństwa na wodzie.

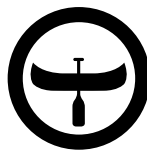

★★ Kanadyjkarz

- Płynąc samodzielnie lub jako sterujący na wieloosobowym canoe, potrafi radzić sobie z przeszkodami na rzece takimi jak zwalone drzewa, płycizny, mosty, bystry nurt itp.
- Potrafi przygotować się i poradzić sobie w czasie kilkudniowego spływu canoe, w tym zabezpieczyć bagaż przed przemoczeniem.
- Potrafi poradzić sobie w razie wywrotki canoe i wypadnięcia do wody.
- Posiada sprawność *Kijanki ze ścieżki „Pływanie”.

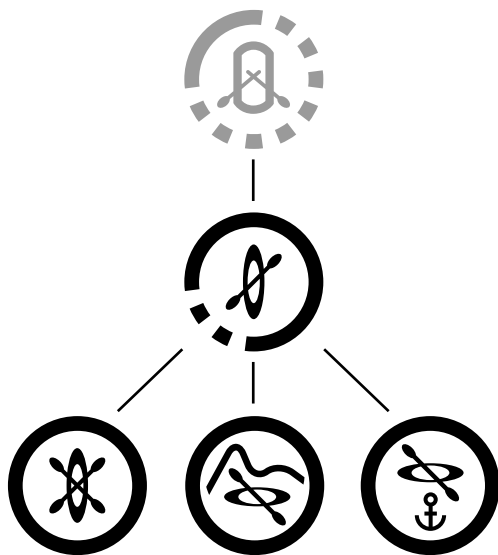
s. 16

★★★ Wodny włóczęga

- Umie zaplanować i przeprowadzić kilkudniowy i kilkuosobowy spływ (mapy, wyposażenie biwakowe, rozdział ekwipunku na kajaki, miejsca noclegowe).
- Potrafi dbać o bezpieczeństwo spływu na canoe w różnych warunkach terenowych, pełnił funkcję otwierającego.
- Potrafi pomóc wywróconemu canoe, a także wejść do canoe na wodzie nie wywracając go.
- Potrafi udzielić pierwszej pomocy uszkodzowanemu wyciągniętemu z wody.
- Potrafi naprawić podstawowe uszkodzenia kajaka i wiosła.

KAJAKARSTWO

Bilbo kichnął znowu. Przesechł nieco, ale trząśł się z zimna. Pobiegł nad rzekę ile sił w zdrętwiałych nogach i w ostatnim momencie zdążył wdrapać się na tratwę niepostrzeżony w ogólnym zgietku. Szczęściem słońce nie świeciło wówczas jeszcze, więc cień nie zdradził hobbita i jakimś cudem Bilbo powstrzymał się na czas pewien od kichania.

Poszły w ruch tyki. Elfy, stojąc w płytkiej wodzie przybrzeżnej, pchały potężnie. Beczki, teraz szczepione wszystkie razem, skrzyknęły i drgnęły.

J.R.R. Tolkien *Hobbit, czyli tam i z powrotem*

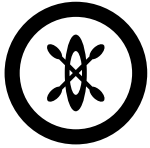

★★ Kajakarz

- Potrafi radzić sobie z przeszkodami na rzece takimi jak zwalone drzewa, płycizny, mosty, bystry nurt itp.
- Potrafi przygotować się i poradzić sobie w czasie kilkudniowego spływu kajakowego, w tym zabezpieczyć bagaż przed przemoczeniem.
- Potrafi poradzić sobie w razie wywrotki i wypadnięcia do wody.
- Posiada sprawność *Kijanki ze ścieżki „Pływanie”.

s. 16

★★★ Kajakarz doskonały

- Umie zaplanować i przeprowadzić kilkudniowy i kilkuosobowy spływ (mapy, wyposażenie biwakowe, rozdział ekwipunku na kajaki, miejsca noclegowe).
- Potrafi dbać o bezpieczeństwo spływu w różnych warunkach terenowych, pełnił funkcję otwierającego.
- Potrafi pomóc wywróconemu kajakowi, holował kajakarza na dziobie swojego kajaka, a także wejść do kajaka na wodzie nie wywracając go.
- Potrafi udzielić pierwszej pomocy poszkodowanemu wyciągniętemu z wody.
- Potrafi naprawić podstawowe uszkodzenia kajaka i wiosła.

★★★ Kajakarz górski

- Potrafi spłynąć jednoosobowym kajakiem z fartuchem rzeką z odcinkami górskimi.
- Potrafi przygotować się do niebezpiecznego spływu (kask, odpowiedni ubiór, odpowiedni kajak).
- Zna zasady spływania po rzece górskiej, wie, jak zachować się w trudnych sytuacjach.
- Potrafi zrobić eskimoskę i wyjść bezpiecznie z kajaka w razie wywrotki.

★★★ Kajakarz morski

- Potrafi bezpiecznie pływać kajakiem morskim po morskich wodach wewnętrznych (zatoki) oraz zalewach.
- Umie przygotować się do zmieniających się na morzu warunków – (odpowiedni ubiór, odpowiedni kajak, środki bezpieczeństwa).
- Potrafi zastosować zasady pływania po akwenach otwartych, wie, jak zachować się w trudnych sytuacjach: (silnego wiatru, zafalowania, prądów, ruchu statków, wzywania pomocy).
- W przypadku fali przybojowej umie odejść i powrócić bezpiecznie na brzeg.

WIOŚLARSTWO

Wiosłowanie na siedząco, tyłem do kierunku ruchu (głównie poprzez ciągnięcie wiosła, ale również poprzez jego pchanie gdy płynie się łodzią wstecz) polega na tym, że wiosło wkłada się do wody tak daleko w kierunku dzioba, jak to tylko możliwe, siedząc z górną częścią ciała wygiętą w kierunku rufy i ramionami wyciągniętymi na całą długość. Pióro należy zanurzyć prostopadłe do powierzchni wody, patrz szkic, następnie przeciąga się je w kierunku rufy przechylając ciało w stronę przeciwną i zanurzając wiosło nieco głębiej w wodzie.

Warington Baden-Powell Skauting morski i wiedza żeglarska dla chłopców

★★ **Wioślarz**

- Umie manewrować na małej łodzi wiosłowej: utrzymuje kurs, skręca, hamuje, wykonuje obrót w miejscu.
- Potrafi prawidłowo rozmieścić pasażerów na małej łodzi, potrafi wejść do łodzi z wody.
- Umie prawidłowo podejść łodzią do pomostu i ją zacumować.
- Potrafi wiosłować na łodzi wielowiosłowej np. DZ, zna i wykonuje wszelkie komendy na wiosła.
- Posiada sprawność *Kijanki ze ścieżki „Pływanie”

s. 16

★★★ **Wioślarz doskonały**

- Na małej łodzi umie prawidłowo wiosłować na śrubkę lub płynąć pod prąd na pych.
- Wiosłował na łodzi sportowej z wózkiem.
- Potrafi dowodzić łodzią wielowiosłową (np. DZ) na wiosłach, umie wykonać manewr dojścia do burty statku lub do kei.
- Potrafi udzielić pierwszej pomocy poszkodowanemu wyciągniętemu z wody.

FLISACTWO

(...) Nie łodź, nie bądź taki ronczy

Bo chociaż twój bystry prąd nieroz z nami się powadzi

Ale my cie radzi... po set... po tysionckroć radzi!

Bo ty na swyf falaf niesies, te pienińskie todzie

Ftore flisok wydtubot, w hruby jedli kłodzie.

Michał Słowik-Dzwon *Dunajec*

★★ Fryc

- Potrafi zbudować prosty środek przeprawowy.
- Umie obsługiwać pływ na tratwie.
- Potrafi wskazać główny nurt na zakrętach rzeki.
- Umie ugotować posiłek na tratwie.
- Posiada sprawność *Kijanki ze ścieżki „Pływanie”.

s. 16

★★★ Oryl

- Potrafi zbudować tratwę.
- Umie kierować tratwą podczas spływu.
- Potrafi pokonywać tratwą mosty i inne przeszkody wodne.
- Umie czytać rzekę, rozpoznawać i pokonywać przykopy i przemiały, dostrzegać i prawidłowo odczytywać zwary i inne przeszkody.
- Potrafi udzielić pierwszej pomocy poszkodowanemu wyciągniętemu z wody.

MOTOROWODNIACTWO

(...) Kto był wolny od pracy, spieszył na pokład, by popatrzeć na manewry motorówki.

Pierwsze podejście do trapu kończyło się zazwyczaj tym, że motorówka z szaloną szybkością mijała trap i zatrzymywała się na łańcuchu kotwicznym. Hrabia rozpoczyna manewr od początku. Zataczał koło, by się znaleźć koło rufy i dojsć do trapu tak, żeby dziób motorówki był zawrócony w tę samą stronę co dziób statku. Przy rufie statku dawał rozkaz: „Stop!” i motorówka nie dochodząc do trapu zatrzymywała się.

Karol Borchart Znaczy kapitan

★★ Motorzysta

- Potrafi przygotować do pracy i uruchomić silnik przyczepny.
- Umie sporządzić mieszankę i zatankować silnik przyczepny.
- Potrafi obsługiwać silnik przyczepny w trakcie pracy.
- Umie wykonać podstawową konserwację silnika przyczepnego.
- Posiada sprawność *Kijanki ze ścieżki „Pływanie”

s. 16

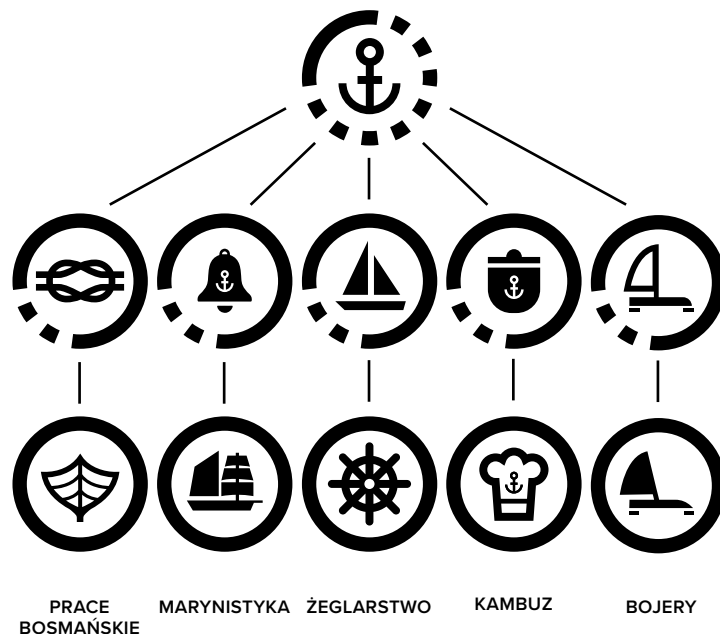

★★★ Mechanik łodziowy

- Potrafi przygotować silnik stacjonarny do pracy, w tym zmierzyć i uzupełnić poziom oleju oraz zatankować paliwo.
- Umie wykonać podstawowe czynności serwisowe w silniku stacjonarnym, w tym dokonać wymiany filtrów i oleju.
- Potrafi prawidłowo uruchomić i wykonywać czynności obsługowe w związku z pracą silnika stacjonarnego.
- Umie dokonywać drobnych zabiegów diagnostycznych i regulacyjnych w silniku stacjonarnym.
- Potrafi prawidłowo eksploatować akumulatory.

ŻEGLARSTWO

Żeglarstwo i sprawności żeglarskie nadają się szczególnie dla zastępów i drużyn funkcjonujących w pobliżu dużych akwenów wodnych (jeziora, wody morskie), a także tych, którzy planują wyprawy na takie akweny. Sprawności żeglarskie ułatwiają też udział w licznych grach i harcach zaplanowanych dla jednostek żaglowych. Mogą być też świetnym wstępem do rozpoczęcia żeglugi morskiej. Jest wiele sprawności przewidzianych dla żeglarzy, gdyż jest to dziedzina aktywności wymagająca dużej wszechstronności, a także zaangażowania zastępów przez okrągły rok. Sprawności z tej ścieżki pozwalają wykazać się umiejętnościami pełnienia funkcji załogi i to nawet wykwalifikowanej, na żaglówkach śródlądowych i na jachtach morskich. Umiejętności z tej ścieżki odnoszą się również do umiejętności bosmańskich, a trzygwiazdkowa sprawność Szkutnika*** jest przeznaczona również dla wodniaków śródlądowych, którzy doskonalą swoje umiejętności w zakresie remontowania i budowy łodzi i kajaków.

— ŻEGLARSTWO

Płynięcie pełnym wiatrem jest całkiem bezpieczne, o ile łódź przed dziobem ma dużo miejsca, a fale nie są zbyt wysokie i nie łamią się gwałtowni. Należy jednak zwracać uwagę na te zjawiska, zanim nie będzie za późno na działanie. Jak już wspomniałem, niebezpieczeństwo pojawia się wówczas, gdy trzeba wykonać cyrkulację (obrót) na wiatr z kursu pełnego, co może być niebezpieczne, jeśli zamierza się stanąć na kotwicy lub użyć dryfkotwy. Jeśli dojdzie do najgorszego i trzeba będzie sztrandować, wówczas trzeba iść z falami pod stosunkowo dużą ilością żagli.

Warington Baden-Powell Skauting morski i wiedza żeglarska dla chłopców

★ Szotmen

- Potrafi wykorzystywać podstawowe węzły żeglarskie, w tym węzeł: prosty, szotowy i cumowniczy.
- Umie obsługiwać (wybierać, luzować, knagować) szoty i talie.
- Potrafi posługiwać się pagajami i wykonywać prawidłowo polecenia sternika na pagaje.
- Umie prawidłowo posługiwać się odbijaczami, bosakiem, a także nabrać wodę do wiadra podczas żeglugi.
- Przestrzega zasad bezpieczeństwa na jachcie.

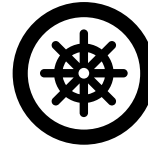

★★ Młodszy sternik

- Potrafi sterować na wiatr, na punkt i wg. kompasu, umie ostrzyć i odpadać, a także wykonywać wszelkie komendy na ster podczas manewrów.
- Umie pokierować stawianiem, zrzucaniem i klarowaniem żagli.
- Umie prawidłowo zacumować łódź, wydając właściwe komendy na cumy i szpringi.
- Potrafi prawidłowo refować żagle.
- Posiada sprawność *Kijanki ze ścieżki „Pływanie”.

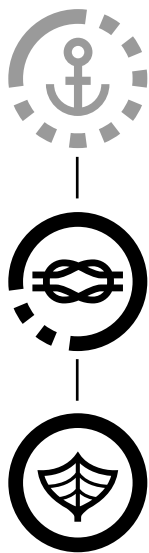
s. 16

★★★ Sternik manewrowy

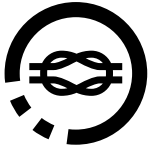
- Potrafi dokonać przeglądu stanu jachtu (takielunek, kadłub, ster) przed i po pływaniu.
- Potrafi wykonać prawidłowo zwrot przez sztag i przez rufę, wydając właściwe komendy załozdze.
- Potrafi wykonać prawidłowo podejście oraz odejście od i do nabrzeża (pomostu) na żaglach wydając odpowiednie komendy załozdze.
- Potrafi pokierować jachtem (wykonać manewr) w trakcie alarmu „człowiek za burtą”.
- Potrafi poprawnie stanąć na kotwicy i z niej zejść.

PRACE BOSMAŃSKIE

Do większości prac wystarczą dwa przeciągnięcia połowy pokrętki (dla ścięniowania). w przypadku przewidywanych większych obciążeń zwykle trzeba dokonać trzykrotnych przeciągnięć całych pokrętek, a następnie wykonać dwa przeciągnięcia połowy pokrętek. Praca przy wykańczaniu to robota, w której przede wszystkim doświadczenie pozwala uzyskać schludny efekt i uniknięcie odcisków albo ran na dłoniach.

Warington Baden-Powell Skauting morski i wiedza żeglarska dla chłopców

★★ **Bosman**

- Zna i umie zastosować 10 węzłów przydatnych przy obsłudze łodzi, w tym ratowniczy, związ wantowy i wyblinkę.
- Potrafi wykonać sploty na linach miękkich i zabezpieczyć koniec liny opaską.
- Umie założyć i zabezpieczyć ściągacz, zadrutować szkle, umie korzystać z zawartości skrzynki bosmańskiej.
- Potrafi prawidłowo naprawić rozerwany żagiel.

★★★ **Szcutnik**

- Potrafi uzbroić łódź – postawić i nastroić maszt (napiąć wanty i sztagi), prawidłowo zamontować ster i miecz – dot. żeglarzy.
- Umie wymienić zerwaną linę olinowania stałego – dot. żeglarzy.
- Potrafi konserwować drewno: szlifuje, pokostuje, szpachluje, maluje, potrafi zadbać o narzędzia po zakończeniu malowania.
- Umie wykonać z drewna pagaj lub element konstrukcyjny łodzi, potrafi korzystać z narzędzi stolarskich i ślusarskich. Potrafi wyremontować lub zbudować canoe albo kajak – dot. wodniaków śródlądowych.
- Brał udział w pracach laminarskich, potrafi zeszlifować na równo laminowany element.

[Zamiast sprawności Bosmana** posiada inną sprawność** z grupy sprawności Wodniackich – dot. wodniaków śródlądowych].

MARYNISTYKA

Żeglarze na służbie nie znają kroku: wszystkie zbiórki i rozkazy wykonują biegiem; spóźnienie się o kilka sekund stanowi „crimen” służbowe. Siedzieć na burtach nie wolno; gapić się nie wolno, nie wiedzieć, nie słyszeć nie wolno; żeglarz „Zawiszy Czarnego” wszystko słyszy i widzi (nawet w nocy) jak żbik i umie się troić, tj. być równocześnie w trzech miejscach; gwizdać nie wolno (to sprowadza burze)kląć nie wolno; iść brudno ubranym do miast nie wolno, nie wykonywać rozkazu nie wolno.

Mariusz Zaruski Z harcerzami na Zawiszy Czarnym

★★ **Znawca etykiety jachtowej**

- Umie prawidłowo zachować się podczas wejścia na jacht czy statek, a także przy podnoszeniu czy obsłudze bandery podczas manewrów.
- Na jachcie i żaglowcu potrafi oddawać honory banderą i innymi sposobami.
- Umie prawidłowo wybijać szklanki i wykonywać świst trapowy.
- Potrafi nauczyć kolegów z zastępu zasad zachowania się na jachcie.

★★★ **Marynista**

- Potrafi rozpoznać żyjące w Morzu Bałtyckim ssaki, poławiane w nim ryby oraz większość morskich ptaków.
- Umie odróżnić różne rodzaje żaglowców, statków handlowych, a także typy okrętów i oznaczenia stopni polskiej Marynarki Wojennej.
- Potrafi odróżnić bandery wszystkich krajów europejskich oraz dziesięciu największych pod względem posiadanego tonażu państw pozaeuropejskich; wskaże na mapie główne ich porty.
- Umie opowiedzieć lub w inny sposób przedstawić sylwetki i podstawowe fakty z życia kilku ważnych postaci ze świata morza i żeglarstwa.

KAMBUZ

(...) karmieni jesteŝmy wołowiną, która trzymana jest w beczce dziesięć lat, i sucharami, które w czasie jedzenia ziębią nam gardła, jako że zawierają robaki, które są bardzo zimne, gdy się je spożywa. Są jak galaretką z nóżek, ale bardziej tłuste... Pijemy wodę, która ma kolor gruszy i pełna jest żyjótek, oraz wino, które stanowi mieszankę byczej krwi i trocin.

*Jeden z brytyjskich kadetów tak pisał w liście o żeglarskiej diecie
(przedruk w: „Morze”, 1970 r.)*

★★ Kuk

- Umie odpowiednio przechowywać żywność podczas wędrownki wodnej.
- Potrafi przygotować na wodzie prosty, ciepły posiłek dla załogi.

★★★ Szef

- Potrafi przygotować menu i listę prowiantową na 7-dniowy rejs.
- Umie dokonać przeglądu i uzupełnienia podstawowego wyposażenia kuchni na jachcie.
- Potrafi przygotowywać smaczne i pożywne posiłki dla załogi podczas rejsu.
- Umie stosować przepisy MARPOL dotyczące odpadków na jachcie.

BOJERY

Jeziro Święcajty, położone na południe od Węgorzewa, było przedwojenną stolicą europejskiego żeglarstwa lodowego. To tam w latach 30. XX wieku startowało w konkursach nawet 120 ślizgów. Jednym z nich był legendarny Ognisty Ptak, bojer skonstruowany przez Georga Teppera, pruskiego właściciela tartaku w Ogonkach. Tajniki budowy podpatrzył u mistrza żeglarstwa lodowego Estończyka Ericha von Holsta, który w 1931 roku skonstruował kultowy później Monotyp XV. Na nim podczas mistrzostw Europy '36 wygrał regaty na jeziorze Święcajty, osiągając prędkość 149 km/h. Wówczas Tepper zbudował Ognistego Ptaka, bojer, który zamiast żagla miał aeropłat podobny do skrzydła samolotu. Osiągnął nim zawrotną prędkość 170 km/h i... roztrzaskał na kawałki. Ale ustanowił rekord, który do dziś nie został pobity.

<https://madeinwm.pl/i-kto-to-wiedzial-2/>

★★ Żeglarz lodowy

- Potrafi przeprowadzić rozpoznanie lodowe i sprawdzić grubość lodu.
- Umie stosować reguły zachowania się i ratownictwa w wypadku załamania lodu.
- Potrafi przygotować ślizg do żeglugi (tj. prawidłowo ustawić go na pozycji i postawić żagle) i rozklarować ślizg po żegludze.
- Umie samodzielnie ruszyć z miejsca, wykonać zwrot przez sztąg z półwiatru i prawidłowo zatrzymać ślizg.

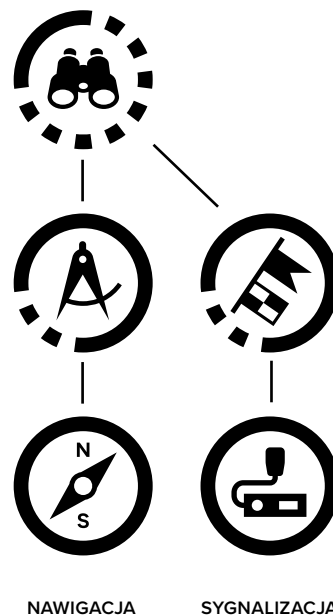

★★★ Sternik lodowy

- Potrafi zmontować i dokonać regulacji ślizgu.
- Umie manewrować, w tym wykonywać zwroty z różnych kursów wzgl. wiatru, a także halsować do wybranego punktu i po zadanej trasie.
- Potrafi regulować prędkość, wyprowadzić ślizg z korkociągu i postawić go po wywrotce.
- Umie posługiwać się sprzętem używanym do ratownictwa lodowego i udzielić pomocy przedmedycznej ofiarom wypadków na zalodzonych akwenach.

NAWIGACJA I SYGNALIZACJA

Nawigacja to najważniejsza dziedzina wiedzy morskiej. Dzięki niej statki i jachty trafiają bezpiecznie do portu przeznaczenia. A to jest chyba dla żeglugi najważniejsze. Prędzej czy później każdy z żeglarzy próbuje swoich sił w tej dziedzinie aktywności. Umiejętności obserwacyjne niezbędne podczas żeglugi, są potrzebne zarówno na morzu, jak i na śródlądziu. Dzięki nim junga pełniący służbę na oku będzie potrafił dostrzec i zidentyfikować niebezpieczeństwa grożące jednostce, a także przekazać sternikowi wszelkie inne ważne informacje dotyczące prawidłowej żeglugi. Dalsze rejsy, w tym wszystkie morskie wymagają od każdego żeglarza poważniejszej wiedzy o nawigacji, szczególnie wtedy, gdy pełni on funkcję oficera nawigacyjnego – szturmana. Ważnym elementem wiedzy i umiejętności nawigatora jest sygnalizacja: dzięki niej m.in. statki mogą się wzajemnie komunikować. Trudno żeglować bez znajomości tej dziedziny sztuki żeglarskiej.

NAWIGACJA

Trzeba pamiętać, iż brzegi tu otoczone są wieńcami mielizn, na wiele mil sięgających w morze. Mielizny są zdradzieckie, gdyż niewidoczne zupełnie: woda, morze wokół, głębokość wody jednak 4,3,2, a nawet pół metra, czyli dla statku śmiertelne niebezpieczeństwo. Między tymi mieliznami wije się Ost-Gat z ogólnym kierunkiem na północ. Tę drogę, jako najbezpieczniejszą, wybrałem dla „Zawiszy”.

Mariusz Zaruski Z harcerzami na Zawiszy Czarnym

★ Junga

- Prawidłowo prowadzi obserwację akwenu, składa meldunki oceniając odległość oraz kierunek (w systemie zegarowym, rumbowym lub w stopniach) od przeszkody.
- Potrafi określić zasady pierwszeństwa w razie mijania się jachtów na wodach śródlądowych i morskich.
- Potrafi zaobserwować i zinterpretować podstawowe śródlądowe lub morskie znaki nawigacyjne.
- Umie rozpoznać najważniejsze zjawiska pogodowe zagrażające żegludze jachtowej.

★★ Nawigator

- Potrafi odczytać z urządzeń elektronicznych i nanieść na mapę: pozycję geograficzną i kurs jachtu, a także odczytać jego prędkość i aktualną głębokość wody.
- Bez urządzeń elektronicznych potrafi zmierzyć prędkość jachtu i głębokość wody.
- Potrafi odczytać z mapy morskiej odległość między dwoma wskazanymi punktami.
- Potrafi wyznaczyć pozycję obserwowaną z dwóch namiarów (rzeczywistych) jednoczesnych.

★★★ Szturman

- Umie odczytać z mapy morskiej: charakterystyki znaków nawigacyjnych, rodzaj występujących przeszkód nawigacyjnych i wartość deklinacji na dany rok.
- Potrafi praktycznie posługiwać się programem do nawigacji morskiej.
- Określi na podstawie publikacji nawigacyjnych warunki wejścia do portu.
- Potrafi prowadzić nawigację zliczeniową w oparciu o kompas magnetyczny i własne obserwacje (bez urządzeń elektronicznych).

SYGNALIZACJA

Przypuśćmy, że skaut znajduje się w punkcie obserwacyjnym i widzi parowiec dryfujący z prądem wzdłuż wybrzeża, przez lornetkę nie może dostrzec dymu z komina, natomiast na maszcie dostrzega dwie małe flagi "NC". Skaut morski wie, że jest to pilny sygnał, być może nawet skopiował go do swojej kieszonkowej książeczki wraz z kilkoma innymi najważniejszymi sygnałami wraz z odpowiedziami. Znajduje sygnał "NC" – jego znaczenie to "jestem w niebezpieczeństwie i potrzebuję natychmiastowej pomocy".

Warington Baden-Powell *Skauting morski i wiedza żeglarska dla chłopców*

★★ Sygnalista morski

- Potrafi rozpoznać sygnały wzywania pomocy.
- Umie zinterpretować dźwiękowe sygnały ostrzegawcze: manewrowe i w ograniczonej widzialności.
- Potrafi odebrać nadany światłem komunikat w alfabecie Morse'a.
- Umie odróżnić i zinterpretować wybrane flagi MKS.

★★★ Radiooperator

- Umie nawiązać rutynową łączność za pośrednictwem morskiego radioodbiornika UKF.
- Potrafi prawidłowo wezwać pomoc za pośrednictwem UKF (w tym również z użyciem DSC), a także odczytać i ogłosić komunikaty PAN PAN i SECURITE.
- Umie odebrać i odczytać komunikaty otrzymane za pośrednictwem odbiornika Navtex.
- Potrafi obsłużyć pirotechnikę jachtową i uruchomić pławę EPIRB.
- Umie przeprowadzić konwersację przy użyciu flag kodu MKS.

opracowanie pod kierunkiem:

hm. Tomasza Maracewicza kpt.j.

zespół Wydziału Wodnego:

hm. Piotr Grądziel j.s.m.

hm. Maciej Starego ż.j.

phm. Grzegorz Zięba j.s.m.

phm. Dawid Brokos j.s.m.

phm. Grzegorz Majcher j.s.m.

współpraca:

hm. Andrzej Jaworski

hm. Kajetan Kapuściński

hm. Jan Kamiński ż.j.

pwd. Adam Kaleta ż.j.

redakcja i korekta:

hm. Dyzma Zawadzki

skład i grafika:

phm. Małgorzata Chustecka ż.j.

ISBN:

978-83-87899-74-5

Sprawności Wodniackie 2024, wyd. 1